

Fakta om bibliotek

2011

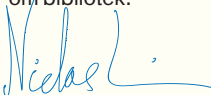
SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING

Fri tillgång till kunskap

Bibliotek står för fri tillgång till kunskap. För hundra år sedan inrättades biblioteken för att ge alla tillgång till böcker. Nu ger den digitala revolutionen hopp om nya möjligheter för alla oss som vill att tillgången till information och kunskap ska förenklas.

På forskningsbiblioteken har revolutionen redan ägt rum – 2010 erbjöd de närmare 430 000 elektroniska tidskriftstitlar och det gjordes mer än 16 miljoner nedladdningar av tidskriftsartiklar. För folk- och skolbiblioteken kvarstår många frågetecken. Det är exempelvis ohållbart att förlagen bestämmer vad biblioteken får köpa in eller att man tvingas sätta tak för hur många gånger en e-bok kan lånas ut.

Svensk Biblioteksforening genomför kontinuerligt undersökningar och sammanställer fakta från andra aktörer i syfte att ge argument och ökad kunskap om bibliotek. I det här materialet hittar du ett urval av resultaten. Mer information och fakta finns på vår hemsida www.biblioteksforeningen.org under rubriken Fakta om bibliotek.



Niclas Lindberg

Generalsekreterare



Biblioteken i samhället

Besök och användning

**Barn, läsning
och bibliotek**

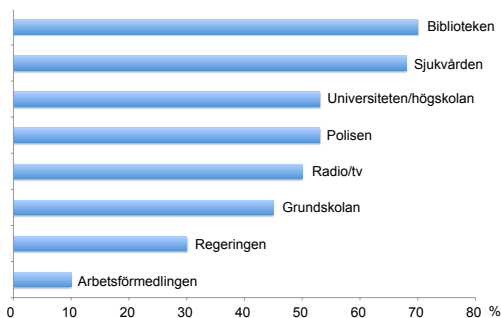
Bestånd och utlåning

**Personal, service
och ekonomi**

Enheter

Biblioteken i samhället

FÖRTROENDE FÖR SAMHÄLLSINSTITUTIONER



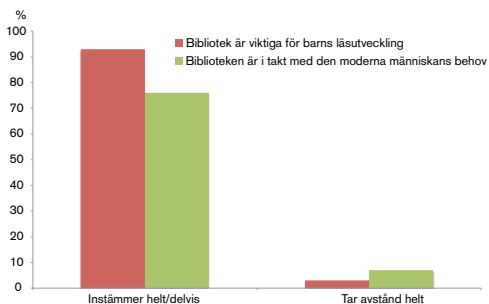
Biblioteken är den samhällsinstitution som flest svenskar har förtroende för. 70 procent har mycket eller ganska stort förtroende för biblioteken och endast 4 procent ganska eller mycket litet förtroende.

Sören Holmberg & Lennart Weibull: "Höstligt institutionsförtroende", i Holmberg & Weibull (red.): Svensk höst, SOM-undersökningen 2008, SOM-institutet 2009, s 135f. Tabellen innehåller ett urval institutioner.

85 procent av svenskarna anser att bibliotek är viktiga för att samhället ska fungera.

Lars Höglund & Eva Wahlström: "Biblioteken – kontinuitet eller nya trender?" i Holmberg & Weibull (red.): Skilda världar, SOM-undersökningen 2007, SOM-institutet 2008, s 277.

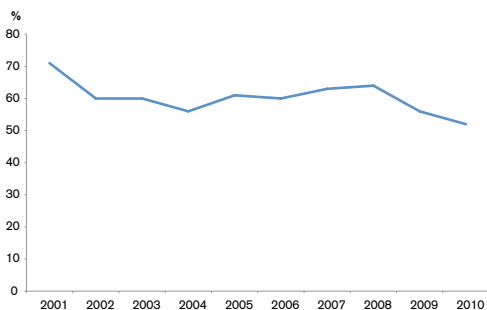
SVENSKA FOLKET OM BIBLIOTEKENS ROLL I SAMHÄLLET



93 procent av svenskarna tycker att bibliotek är viktiga för barns läsutveckling. 76 procent tycker att biblioteken är i takt med den moderna människans behov.

SKOP juli 2010.

ANDEL SOM ÄR GANSKA ELLER MYCKET NÖJD MED BIBLIOTEKENS SERVICE



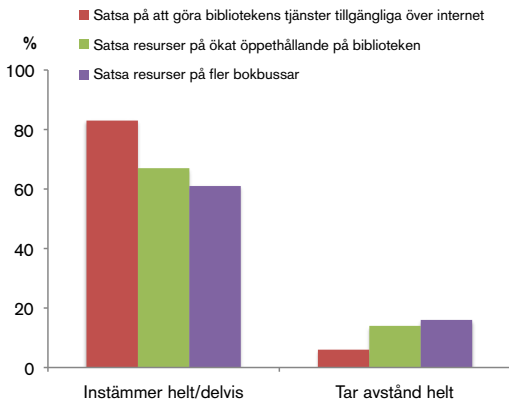
Andelen som är nöjd med bibliotekens service minskar.

Lars Höglund och Eva Wahlström: "Bibliotek och läsande mellan digitala och fysiska media" i Holmberg, Weibull & Oscarsson: Lycksalighetens ö, SOM-institutet 2010, s 312.

Biblioteken är den kulturverksamhet som flest anser är viktigt att stödja med offentliga medel.

Västra Götaland 2006, SOM-institutet 2007, s 55.

SVENSKA FOLKET OM VAD KOMMUNERNA BÖR SATSA MER PÅ INOM BIBLIOTEKSOMRÅDET



83 procent av svenskarna tycker kommunerna bör satsa mer resurser på att göra bibliotekens tjänster tillgängliga på internet. 67 procent tycker att det bör satsas mer på ökade öppettider och 62 procent på fler bokbussar.

SKOP juli 2010.

44 procent av svenskarna är i ganska eller mycket hög grad beredda att betala högre skatt om pengarna går till bibliotek. Det är en ökning med 9 procentenheter jämfört med år 1998.

Lars Höglund & Eva Wahlström: "Biblioteken – kontinuitet eller nya trender?" i Holmberg & Weibull (red.): Skilda världar, SOM-undersökningen 2007, SOM-institutet 2008, s 278.

En klar majoritet av kommunala beslutsfattare (85 procent) uttrycker att de upplever ett behov av mer samordning och samarbete i biblioteksfrågor. Endast 3 procent ser absolut inget behov av mer samordning och samarbete.

SKOP 2007.

Enligt bibliotekslagen ska alla kommuner anta en biblioteksplan. En femtedel av landets 290 kommuner hade inte antagit en biblioteksplan 2010.

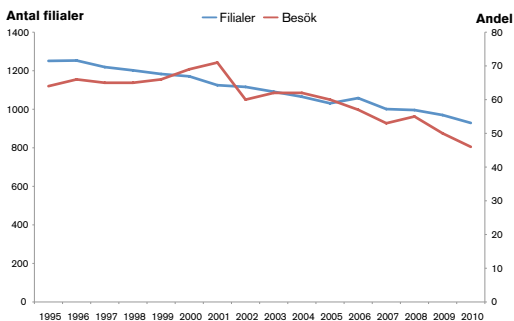
Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 9.

Nio av tio tycker att det är viktigt att bibliotekslagen finns.

Synovate/Temo maj 2006.

Besök och användning

ANTAL FILIALER SAMT
ANDEL SOM BESÖKT ETT BIBLIOTEK DET SENASTE ÅRET



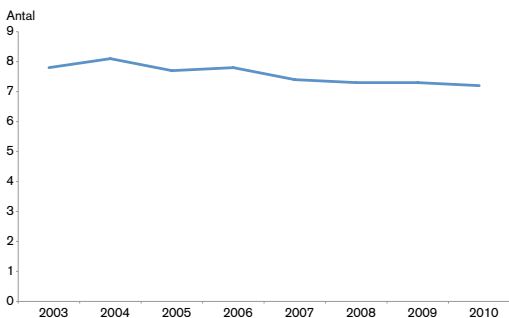
46 procent av svenskarna har besökt ett bibliotek det senaste året. Det är en siffra som har sjunkit i takt med det minskade antalet folkbiblioteksfilialer.

Lars Höglund och Eva Wahlström: "Bibliotek och läsande mellan digitala och fysiska media" i Holmberg, Weibull & Oscarsson: Lycksalighetens ö, SOM-institutet 2010, s 300. Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 11.

2010 gjordes drygt 67 miljoner besök på folkbibliotek. Det är en halv miljon färre än 2009 och 2,5 miljoner färre än 2003, då det gjordes 70 miljoner besök.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 28.

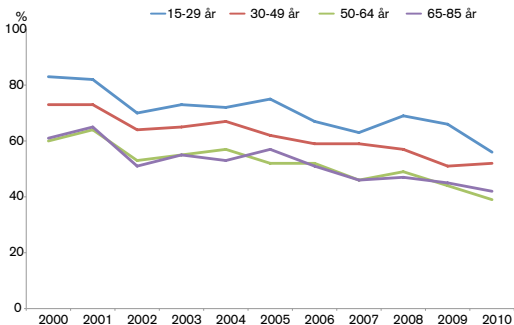
ANTAL BESÖK PÅ FOLKBIBLIOTEK PER INVÅNARE



Antalet fysiska besök per invånare sjunker och var 7,2 st år 2010.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 24.

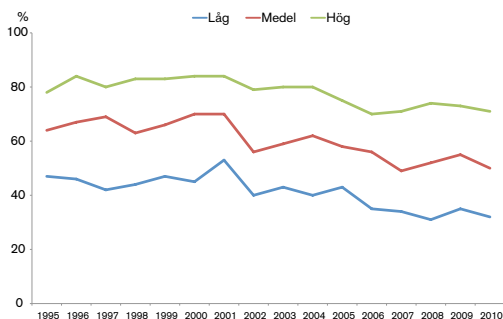
ANDEL SOM BESÖKT BIBLIOTEK DE SENASTE 12 MÅNADERNA I OLIKA ÅLDRAR



Fler yngre än äldre går på bibliotek.

Kulturvanor i Sverige 1987–2010, SOM-institutet 2011, s 26.

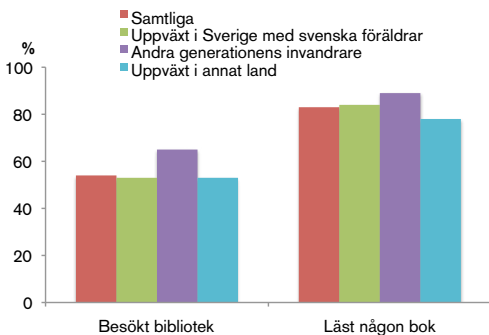
ANDEL SOM BESÖKT BIBLIOTEK DE SENASTE 12 MÅNADERNA MED HÄNSYN TILL UTBILDNING



Utbildning har mycket stor betydelse för hur ofta man besöker ett bibliotek.

Kulturvanor i Sverige 1995–2010, SOM-institutet 2011, s 27.

ANDEL SOM BESÖKT BIBLIOTEK RESP. LÄST EN BOK DE SENASTE 12 MÅNADERNA MED HÄNSYN TILL ETNICITET



Andra generationens invandrare går mer på bibliotek och läser mer än personer med helsvensk bakgrund.

Kulturvanor och livsstil i Sverige 2008, Statens kulturråd 2009, s 17.

Antalet aktiva låntagare vid folkbiblioteken är 2,8 miljoner. Det är lika många som 2009.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 26.

Användningen av folkbibliotekens hemsidor ökar. 2010 gjordes mer än 17 miljoner besök på bibliotekens externa webbsidor, vilket är 5 miljoner fler än året innan. Och då är det bara ungefär hälften av kommunerna som har redovisat antalet hemsidesbesök.

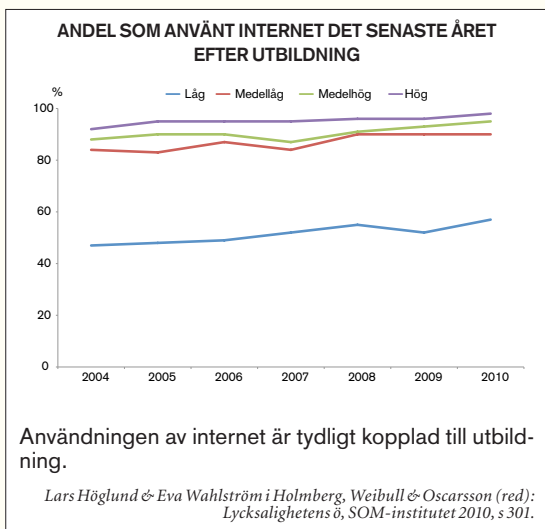
Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 28 samt tabellbilagan.

Det gjordes 18 miljoner fysiska besök på högskole- och universitetsbiblioteken 2010. Dessutom gjordes minst 20 miljoner IP-besök, men endast hälften av biblioteken har kunnat lämna uppgift om de virtuella besöken.

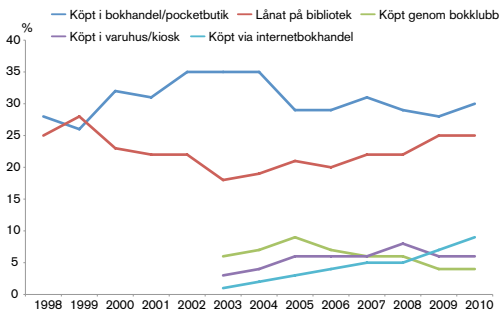
Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 47.

Det görs ungefär en miljon besök på sjukhusbibliotek varje år.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 62.



BOKANSKAFFNING BLAND BOKLÄSARE



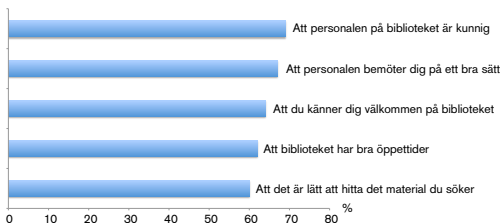
Bland personer som 2010 uppgav att de läst minst en bok den senaste veckan säger 25 procent att de lånat boken på bibliotek. Det är en ökning jämfört med 2003, då 18 procent av bokläsarna sade sig ha lånat boken på ett bibliotek.

Mediebarometer 2010, Nordicom 2011, s 110.

En genomsnittlig dag ägnar svensken 20 minuter åt bokläsning, 40 minuter åt läsning av tidningar och tidskrifter och 81 minuter åt internetanvändning.

Mediebarometer 2010, Nordicom 2011, s 23.

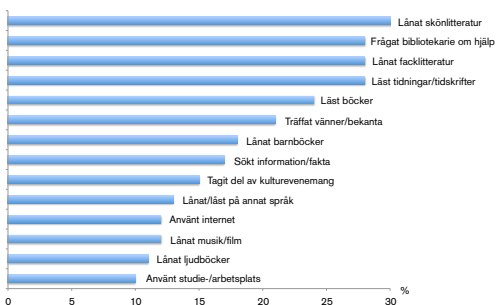
ANDEL SOM ANSER ATT TJÄNSTEN ÄR MYCKET VIKTIG



Personalen och bemötandet är det som användarna placerar i topp när man ber dem svara på vad som är viktigt på folkbiblioteket.

Olika syn på saken, Svensk Biblioteks förening 2011, s 11.

AKTIVITETER PÅ BIBLIOTEKET NÅGON GÅNG PER HALVÅR ELLER OFTARE EFTER KÖN OCH ÅLDER BLAND BIBLIOTEKSBESÖKARE 2009

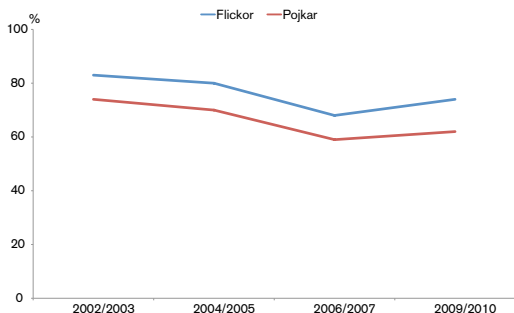


Den yngre åldersgruppen 16–29 år är den som främst använder biblioteket för studier/arbete och som frågar personal om hjälp. Att delta på kulturella evenemang är mest frekvent i den äldre åldersgruppen 65–85 år.

Lars Höglund: "Bibliotek och demokratiska möten" i Holmberg & Weibull (red.): Nordiskt ljus. SOM-undersökningen 2009, SOM-institutet 2010, s 347–349.

Barn, läsning och bibliotek

ANDEL 10–18-ÅRINGAR SOM UPPGER SIG HA BESÖKT ETT BIBLIOTEK DET SENASTE ÅRET



Biblioteksbesöken bland barn och ungdomar i åldern 10 till 18 år ökar något, efter att tidigare ha minskat.

*Barns villkor, SCB 2005, s 59. Välfärdsstatistik i urval, SCB 2007, s 16.
Barns fritid, SCB 2009, s 24, Barns levnadsförhållanden (Barn-ULF) 2009/2010, www.scb.se.*

Ungdomar (10–18 år) med utländsk bakgrund läser mer och går oftare på bibliotek än ungdomar med svensk bakgrund.

Barns levnadsförhållanden (Barn-ULF) 2009/2010, www.scb.se.

68 procent av folkbibliotekens programaktiviteter under 2010 var riktade till barn och unga.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 30.

Barn- och ungdomsböckerna utgjorde 49 procent av boklånen på folkbiblioteken 2010.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 23.

1980 lånade barn i åldern 0–14 år i genomsnitt 20,3 böcker på bibliotek varje år. 2010 var siffran 18,0.

Folkbiblioteken 2007, Statens kulturråd 2008, s 22. Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 24.

Andelen nyförvärvade barnböcker har ökat under de senaste åren, från 6,6 procent 2007 till 8 procent 2010.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 19.

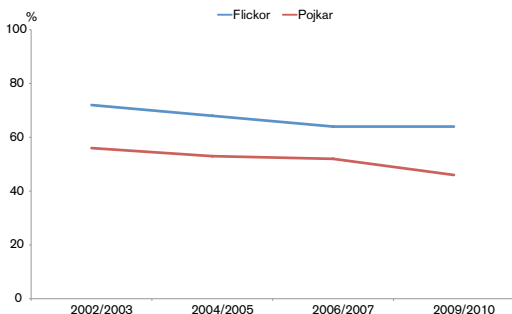
"Att ha tillgång till ett bibliotek och att använda sig av det har stor betydelse för utvecklandet av läsfärdigheter och läsintresse."

Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 28.

Svenska tioåringar presterade sämre i den internationella PIRLS-studien 2006 jämfört med 2001, precis som deras resultat var sämre 2001 i jämförelse med 1991 års undersökning. Tillbakagången 2006 beror inte på att andelen svaga läsare har ökat, utan att andelen mycket goda läsare har krympt.

Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 10-14. PIRLS 2006, Skolverket 2007, s 8.

ANDEL 10–18-ÅRINGAR SOM UPPGER SIG LÄSA BÖCKER PÅ SIN FRITID MINST EN DAG I VECKAN



Läsning bland barn och unga i åldern 10–18 år minskar.

Barns villkor, SCB 2005, s 59. Välfärdsstatistik i urval, SCB 2007, s 16. Barns fritid, SCB 2009, s 24, Barns levnadsförhållanden 2009/2010, www.scb.se.

Bland svenska tioåringar har gruppen som läser mycket för nöjes skull minskat kraftigt mellan 2001 och 2006, liksom gruppen tioåringar med mycket positiv attityd till läsning.

PIRLS 2006, Skolverket 2007, s 9, 65f.

Skillnaden i läsfärdighet mellan flickor och pojkar är stor i Sverige i jämförelse med andra länder.

*Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 14-17.
PISA 2003, Skolverket/OECD 2004, s 130-134. PIRLS 2006,
Skolverket 2007, s 8-9. PISA 2006, Skolverket 2007, s 90f.*

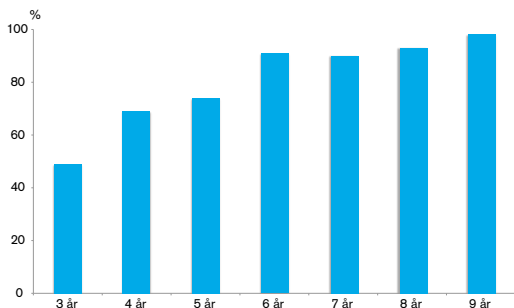
Barn som har många böcker omkring sig hemma har bättre läsfärdighet. Svenska barn får dock allt sämre tillgång till böcker i hemmet.

*Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 22.
PIRLS 2006, Skolverket 2007, s 75.*

Biblioteksanvändare läser oftare än andra för barn. Högläsning för barn har mycket stor betydelse för fortsatt språkutveckling och informationskompetens.

*Lars Höglund & Eva Wahlström: "Biblioteket, barnen och framtiden" i
Holmberg & Weibull (red.): Du stora nya värld.
SOM-undersökningen 2005, SOM-institutet 2006, s 120-123.*

ANDEL BARN 3-9 ÅR SOM ANVÄNDER INTERNET VARJE ÅR



Hälften av treåringarna och 98 procent av nioåringarna använder internet.

*Källa: Svenskarna och internet 2011, Stiftelsen för
internetinfrastruktur 2011, s 43.*

Ju mer tid man ägnar åt internet desto färre böcker läser man. Detta är signifikant bland flickorna. Av dem som använder internet mycket (25–40 timmar/vecka eller mer) läser 27 procent aldrig en bok jämfört med 7 procent i medeltal för flickor.

Unga svenskar och Internet 2009, World Internet Institute, Medierådet och Stiftelsen för internetinfrastruktur 2010, s 31.

De främsta aktiviteterna inom sociala medier för unga svenskar 16–29 år är att chatta (89 procent), kommentera bilder (88 procent), skriva om sig själv (82 procent) och lägga ut foton på sig själv/familjen (80 procent).

Annika Bergström: "Personligt och privat i sociala medier" i Holmberg & Weibull (red.): Nordiskt ljus. SOM-undersökningen 2009, SOM-institutet 2010, s 440.

Endast 6 procent av de svenska eleverna går i en skola med en heltidsanställd bibliotekarie. 25 procent av eleverna går på en skola med en deltidanställd bibliotekarie.

PIRLS 2006, Skolverket 2007, s 99.

28 procent av skolenheterna har ett eget, öppet bibliotek som är bemannat minst sex timmar i veckan. Ytterligare 16 procent delar med en annan skola eller ett folkbibliotek.

Skolbibliotek 2008, Statens kulturråd 2009, s 6.

56 procent av skolenheterna uppger att de inte har något skolbibliotek, endast har ett bokrum/en boksamling, ett skolbibliotek som inte är öppet för eleverna eller ett som är bemannat fem timmar i veckan eller mindre.

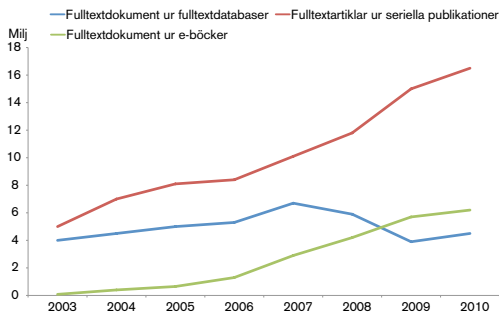
Skolbibliotek 2008, Statens kulturråd 2009, s 6.

Välbemannade skolbibliotek förbättrar elevernas resultat i läskunnighetsprov med mellan 10 och 18 procent.

Keith Curry Lance: "Libraries and student achievement. The importance of school libraries for improving student test scores", Threshold winter 2004, s 8-9.

Bestånd och utlåning

NEDLADDNINGAR VID FORSKNINGSBIBLIOTEKEN



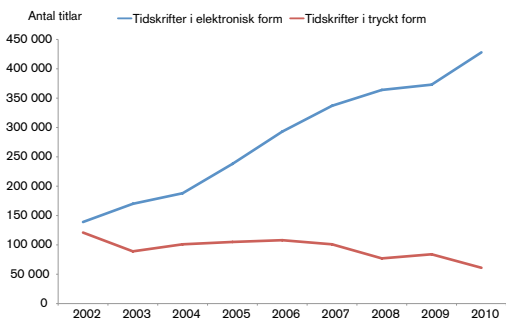
År 2010 gjordes över 16 miljoner nedladdningar av artiklar ur elektroniska tidskrifter. Det är dubbelt så många som fyra år tidigare. E-boksnedladdningarna har fördubblats på tre år.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 46 samt tabellbilagan.

2010 fanns det 2,4 miljoner e-bokstitlar vid forskningsbiblioteken. Det är dubbelt så många som tre år tidigare.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 40 samt tabellbilagan.

TIDSKRIFTSTITLAR I ELEKTRONISK OCH TRYCKT FORM PÅ FORSKNINGSBIBLIOTEKEN



E-tidskrifterna ökar snabbt på forskningsbiblioteket, medan de tryckta tidskrifterna blir färre.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 42.

87 procent av forskningsbibliotekens periodikabestånd (tidskrifter mm) är digitalt.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 42.

Det finns 3,5 miljoner AV-medier på folkbiblioteken, vilket är en ökning från 2,6 miljoner år 2000.

Folkbiblioteken 2000, Statens kulturråd 2001, s 27. Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 18.

E-bokslånen ökar snabbt på folkbiblioteken. Mellan 2009 och 2010 ökade de med 68 procent.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 25 samt tabellbilagan.

Det finns 36,5 miljoner böcker vid svenska folkbibliotek. Det innebär en minskning med 3 miljoner böcker på två år. En förklaring är att det minskade antalet filialer leder till gallring av dubletter.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 18. Efterfrågan på boklån från svenska folkbibliotek, Kulturpolitisk forskning # 2, Statens kulturråd 2010, s 23, 26, 56.

Ökat avstånd till biblioteket är negativt för boklånen.

Efterfrågan på boklån från svenska folkbibliotek, Kulturpolitiskforskning #2, Statens kulturråd 2010, s 17.

En ökning av öppettiderna med 10 procent, t ex från 40 timmar till 44 timmar i veckan ökar boklånen med 2,6 procent i genomsnitt.

Efterfrågan på boklån från svenska folkbibliotek, Kulturpolitiskforskning #2, Statens kulturråd 2010, s 59.

En ökning med 10 procent i storlek (arbetskraft, lokaler mm) ökar utlåningen av böcker med nästan 15 procent.

Efterfrågan på boklån från svenska folkbibliotek, Kulturpolitiskforskning #2, Statens kulturråd 2010, s 60.

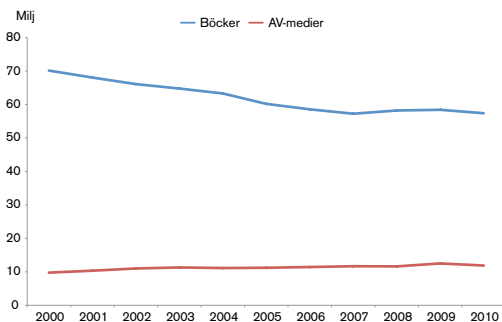
En 10-procentig ökning av bokbeståndet ger ca 2,5 fler boklån. Samma ökning av barn- och ungdomslitteraturen ger 4,4 procent fler boklån.

Efterfrågan på boklån från svenska folkbibliotek, Kulturpolitiskforskning #2, Statens kulturråd 2010, s 59.

Andelen nyförvärv av böcker på folkbiblioteken – en viktig faktor för att locka biblioteksbesökare – ökar och är nu 6 procent. 2008 och 2009 var den 5,2 procent och 2007 4,8 procent.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 21.

FOLKBIBLIOTEKENS UTLÅNING AV BÖCKER OCH AV-MEDIER



2010 gjordes det 57,4 miljoner boklån och 11,9 miljoner lån av AV-medier på folkbibliotek.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 22.

De totala lånen vid folkbiblioteken uppgick till 69 miljoner 2010, en minskning med cirka 1 miljon från 2009. Antalet totala lån per invånare och år vid folkbiblioteken är 7,3. Det är en minskning från 7,6 år 2009.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 22, 24.

Av bokutlånen på folkbiblioteken 2009 är 25 procent facklitteratur för vuxna och 26 procent skönlitteratur för vuxna. Resterande 49 procent är barnboksutlåning.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 23.

Personal, service och ekonomi

Huvudbiblioteken har i snitt öppet 44 timmar per vecka, en siffra som varit densamma de senaste fem åren.

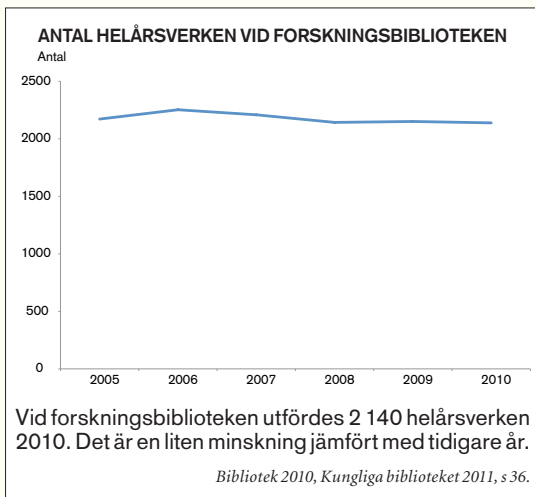
Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 29.

Driftskostnaderna för folkbiblioteken var 3,6 miljarder 2010. Det är en liten minskning sedan 2009. Driftskostnaden per invånare minskade också och är 385 kr (394 kr 2009).

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 14.

Det utfördes runt 4 600 årsverken vid de svenska folkbiblioteken 2010. Det innebär att nästan 300 årsverken dragits in de senaste fem åren.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 13.



27 procent av skolorna med eget skolbibliotek uppger att de har en skol- eller gymnasiebibliotekarie. Lärare (med eller utan biblioteksutbildning) är den största personalkategorin (33 procent), medan biblioteksassistenter och övrig personal utgör 17 procent vardera.

Skolbibliotek 2008, Statens kulturråd 2009, s 24.

Friskolornas bibliotek är oftare obemannade än de kommunala skolornas bibliotek.

Skolbibliotek 2008, Statens kulturråd 2009, s 27.

Enheter

I Sverige finns ungefär 1 200 folkbibliotek, varav 285 huvudbibliotek och 929 filialer. Antalet filialer har minskat med 36 procent sedan 1990. Det finns 2 000 övriga utlåningsställen, vilket är mer än dubbelt så många som 2009.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 11.

Det finns ett nationalbibliotek – Kungliga biblioteket – och ett 40-tal universitets- och högskolebibliotek med mer än 140 serviceställen.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 66.

Det finns ett 40-tal myndighets- och specialbibliotek, som tillsammans har ett 60-tal serviceställen.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 66.

Det finns ett 90-tal bokbussar i Sverige. De stannar vid ca 6 700 hållplatser, vilket är en minskning med 1 400 hållplatser sedan 2009.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 11.

Det finns ett 70-tal sjukhusbibliotek i Sverige.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 55.

523 folkbibliotek är integrerade med ett skolbibliotek.

Bibliotek 2010, Kungliga biblioteket 2011, s 10.

Ungefär 3 000 av landets 6 000 grund- och gymnasieskolor har eget, delat eller integrerat skolbibliotek som är öppet för eleverna och bemannat minst en timme i veckan.

Skolbibliotek 2008, Statens kulturråd 2009, s 6, 19.

I Sverige finns:

Ett **nationalbibliotek**:
Kungliga biblioteket.

290 kommunala **folkbibliotek**
med drygt 900 filialer.

Ett 40-tal **universitets-** och
högskolebibliotek.

Ett 40-tal **myndighets-** och
specialbibliotek som är öppna
för allmänheten.

Ett 90-tal **bokbussar**.

Cirka 3 000 bemannade
och öppna **skolbibliotek**.

Ett 70-tal **sjukhusbibliotek**.

Vid dessa bibliotek finns ungefär 190 miljoner böcker, e-böcker, tidningar, tidskrifter, ljudböcker, talböcker, punktskriftsböcker, manuskript, kartor, musikinspelningar, spel, filmer med mera.

Svensk Biblioteksforening är en ideell,
partipolitiskt obunden och fri aktör.
Foreningen samlar och verkar för alla
typer av bibliotek genom att informera om
bibliotek och dess verksamhet, skapa debatt
och bilda opinion, bedriva lobbning
samt främja forskning och utveckling.

På vår hemsida www.biblioteksforeningen.org,
under fliken Fakta om bibliotek, hittar du
mer statistik och rapporter om bibliotek.



SVENSK BIBLIOTEKS FÖRENING

Box 70380, 107 24 Stockholm

Tel: 08-545 132 30 Fax: 08-545 132 31

www.biblioteksforeningen.org